

Харчишина Е. В.

Житомирський державний університет імені Івана Франка

РОЛЬ ОРГАНИЗАЦИОННЫХ ЦЕННОСТЕЙ В ФОРМИРОВАНИИ СИСТЕМЫ МОТИВАЦИИ ПЕРСОНАЛА

Резюме

Обобщены результаты исследований относительно формирования мотивационной системы предприятия. Определены возможности мотивационного влияния организационной культуры в процессе удовлетворения потребностей индивида на рабочем месте. Определены отличия между традиционной системой мотивации труда и мотивацией труда на основе теории организационной культуры. Определена роль организационных ценностей в формировании системы мотивации труда. Описаны механизм и результаты взаимодействия индивидуальных и организационных ценностей, их влияние на выбор составляющих мотивационной системы предприятия.

Ключевые слова: мотивация персонала, организационные ценности, потребности, организационная культура, миссия, средства мотивации.

Kharchyshyna O. V.

State Zhytomyr Ivan Franko University

THE ROLE OF ORGANIZATIONAL VALUES IN STAFF MOTIVATION SYSTEM FORMING

Summary

The paper generalizes the results of investigations of motivation system forming. The possibilities of organizational culture motivational effect on satisfaction of individual demands on the working place are determined. The difference between traditional motivational system and staff motivation on the base of organizational culture theory are described. The role of organizational values in staff motivation system forming is determined. The paper describes the mechanism and results of organizational and individual value interaction, their influence on means of motivation choosing.

Key words: staff motivation, organizational values, demands, organizational culture, mission, means of motivation.

УДК 338.246

Чернишов В. В.

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІАГНОСТИКИ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Методичне забезпечення фінансової діагностики підприємства характеризується великою різноманітністю підходів. Кожне дослідження зарубіжних та вітчизняних фахівців з фінансового аналізу та антикризового управління містить викладення різноманітних методичних прийомів, які можуть використовуватися для здійснення цієї роботи.

Наявність різноманітних методик діагностики підприємства обумовлює доцільність їх системної класифікації, яка надасть можливість об'єднати різноманітні методичні підходи в окремі групи, визначити спільні проблеми та недоліки, що притаманні окремим розробкам. У статті проведено аналіз державних та наукових методик щодо проведення фінансової діагностики промислового підприємства. В рамках розглянутих методик проведено класифікацію існуючих підходів в залежності від напрямку дослідження промислового підприємства.

Ключові слова: промислове підприємство, фінансова діагностика, методичні підходи, державні та наукові методики, банкрутство, фінансовий аналіз.

Постановка проблеми. Методичне забезпечення фінансової діагностики промислового підприємства характеризується великою різноманітністю підходів та інструментів її проведення. Практично кожне дослідження зарубіжних та вітчизняних фахівців з фінансового аналізу та антикризового управління містить викладення різноманітних методичних прийомів, які можуть використовуватися для здійснення цієї роботи. Наявність різноманітних методик діагностики підприємства обумовлює доцільність їх системної класифікації, яка надасть можливість об'єднати різноманітні методичні підходи в окремі групи, визначити спільні проблеми та недоліки, що притаманні окремим розробкам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам проведення фінансової діагностики на про-

мислових підприємствах присвячено праці таких вчених, як Бланк І.А., Василенко Л.П., Коробов М.Я., Савицька Г.В., Кірейцев Г.Г., Виговська Н.Г. [1-7], що зумовлює існування безлічі різних підходів до проведення фінансової діагностики.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Напрацьований у 90-ті роки український та російський досвід фінансово-економічної діагностики підприємств насамперед виходив з нестабільності оцінки варіації таких показників, як суми прибутку, що залишається в розпорядженні підприємства (чистого прибутку), виручки від реалізації, витрат на виробництво та реалізацію продукції, величини оборотного капіталу підприємства. Тому завдання даної статті – розглянути методичні аспекти проведення фінансової діагностики промислового

підприємства, на основі дослідження (аналізу) теоретичних підходів провідними вченими та економістами і виділити більш дієві, які б розкривали всю повноту та інформативність, визначити основний зміст процесу фінансової діагностики промислового підприємства та його ефективного функціонування.

Мета статті. Метою роботи є дослідження державних та наукових методик щодо проведення фінансової діагностики на промисловому підприємстві класифікація існуючих підходів в залежності від напрямку дослідження промислового підприємства.

Виклад основного матеріалу. Залежно від статусу методичні підходи щодо проведення діагностики поділяються на державні (обов'язкові) та наукові (рекомендаційні).

Державні методики проведення діагностики фінансового стану та загрози банкрутства затверджуються Міністерством фінансів України, Агентством з питань банкрутства, іншими державними органами та є обов'язковими для використання в певних ситуаціях, перелік яких визначено. Державні методики представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Державні методики України щодо проведення фінансової діагностики

Назва методики	Ким затверджена	Цільове призначення
«Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій»	наказом Агентства з питань запобігання банкрутству № 37 від 21.03.1997 р.	надання методичної допомоги фахівцям Агентства, спеціалістам міністерств, відомств, податкових органів тощо стосовно прийняття рішення про визнання структури балансу підприємства задовільною (незадовільною), підприємства – платоспроможним (неплатоспроможним), подання пропозицій щодо доцільності внесення цього підприємства до Реєстру неплатоспроможних підприємств та організацій
Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства	наказом Міністерства економіки України № 14 від 19.01.2006	визначення однозначних підходів при оцінці фінансово-господарського стану підприємств на предмет наявності ознак приховування, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства; своєчасного виявлення формування незадовільної структури балансу для здійснення випереджувальних заходів щодо запобігання банкрутству; здійснення аналізу для виявлення резервів підвищення ефективності виробництва та відновлення платоспроможності підприємств шляхом їх санації.

Наукові методики діагностики розвитку промислового підприємства розроблюються та пропонуються для практичного використання фахівцями – фінансовими аналітиками, спеціалістами з антикризового управління. Існують базові (загальновідомі) та авторські (комерційні) методики. Перші широко висвітлюються в спеціальній літературі, застосовуються в навчальному процесі та науково-дослідній роботі, інші – є комерційною таємницею та нематеріальним активом консалтингових фірм, що спеціалізуються на професійній діяльності з питань антикризового управління та фінансового консультування.

Залежно від напрямку дослідження (функціонального спрямування оціночних показників) методичні підходи до проведення фінансової діагностики можуть бути орієнтовані на дослідження таких сфер діяльності підприємства, як:

- 1) фінансово-майновий стан;
- 2) результати господарської діяльності підприємств з окремих напрямів (операційної, фінансової, інвестиційної);
- 3) організація управління підприємством;
- 4) ресурсний потенціал підприємств;
- 5) комбінований підхід (збалансована система діагностичних показників у розрізі різних аспектів діяльності підприємства, наприклад ресурсна, клієнтська, фінансова, менеджерська складова).

Найбільш коректним та доцільним для використання слід вважати комбінований підхід, який дає можливість узагальнити усі складові виникнення проблем. Найменш вдалим варіантом є використання тільки фінансових показників, які обчислюються на підставі балансу підприємства, оскільки вони лише констатують становище, що склалося, і не дають змоги встановити фактори, які його спричинили. Навіть для експрес-діагно-

стики доцільним є сумісне використання фінансових та економічних показників.

Залежно від інформаційного забезпечення діагностики існуючі методичні підходи до її проведення можуть передбачати використання виключно кількісної, якісної або змішаної інформації (сумісне використання кількісних та якісних показників діяльності підприємства).

Найбільш продуктивним є третій підхід, оскільки окреме застосування тільки кількісної (об'єктивної) або тільки якісної (суб'єктивної) інформації має суттєві недоліки, які можуть бути нівельовані за умов спільного використання.

Основним недоліком кількісної інформації є, по-перше, її статичність, оскільки більшість оціночних показників розраховується за даними звітності підприємств на певну дату або за період діяльності, по-друге, можлива некоректність, зумовлена неадекватним бухгалтерським обліком та звітності або цілеспрямованими діями керівництва підприємства щодо її викривлення, по-третє, застосування тільки кількісних показників не завжди забезпечує ранню діагностику, виявлення передвісників кризи та не забезпечує можливості коректно визначити фактори, що її зумовлюють.

Перелік та методика збирання якісної інформації визначається особою, що проводить діагностику, а отже, залежить від її особистих професійних якостей, досвіду роботи, коректності організації збирання інформації, відвертості відповідей опитуваних фахівців тощо, тобто висновок стосовно глибини кризових явищ має суб'єктивний характер банкрутства підприємства.

Залежно від джерел інформації виділяють методичні підходи які використовуються для розрахунку кількісних показників та базуються на використанні [1]:

1) тільки на затверджених формах фінансової та статистичної звітності підприємств. Даний підхід використовується для проведення експрес-діагностики, тобто для попередньої, негайної та зовнішньої фінансової діагностики, яка доступна широкому колу зацікавлених осіб та може здійснюватися навіть без згоди оцінюваного підприємства, на базі його публічної звітності;

2) поєднанні інформації форм фінансової та статистичної звітності з матеріалами оперативного та управлінського обліку підприємств - вико-

ристовується для поглибленої (фундаментальної) діагностики та передбачає в обов'язковому порядку допуск експерта-діагноста до внутрішньої інформації стосовно діяльності підприємства. Безумовно, перелік оціночних показників, що використовується в цьому випадку, може бути досить широким та різноплановим.

Залежно від методики визначення оціночних показників для проведення фінансової діагностики на промисловому підприємстві можуть бути виділені такі методичні підходи, які представлені в таблиці 2.

Таблиця 2

Методичні підходи щодо проведення фінансової діагностики промислового підприємства [4, 5]

Назва підходу	Сутність підходу
коефіцієнтний підхід	передбачає розрахунок та використання різноманітних коефіцієнтів (відносних показників), що обраховуються шляхом порівняння певних абсолютних показників
індексний підхід	передбачає розрахунок динамічних показників зміни стану об'єкта дослідження у часі (темپ зростання, приросту тощо); у перебігу діагностики предметом дослідження може бути як одиничний індекс (оцінка значення відносно одиниці), пара індексів (перевірка співвідношення між ними), так і динамічний ряд індексів за певний період, вивчення якого дозволить визначити швидкість уповільнення або прискорення відповідних процесів
агрегатний підхід	полягає в обчисленні оціночних агрегатів - абсолютних оціночних показників, що розраховуються за спеціальними методиками, наприклад нормальні джерела фінансування запасів, нетто-результат експлуатації інвестицій, результат господарсько-фінансової діяльності тощо; у перебігу дослідження провадиться порівняння абсолютних значень певних пар агрегатів або перевірка їхньої позитивності

Залежно від методики дослідження оціночних показників фінансової діагностики знайшли розповсюдження такі методичні підходи [2, 3, 6, 7]:

1) динамічний (ретроспективний) аналіз певних показників, який передбачає їх вивчення в динаміці;

2) порівняльний аналіз, підґрунтям якого є зіставлення фактично досягнутого значення показника із середньогалузевим або середнім по групі аналогічних підприємств;

3) еталонний аналіз, проведення якого передбачає порівняння фактично досягнутого значення показника з певним еталоном (стандартом), який визначено як допустима (критична) межа його зміни.

Найбільш простим та ефективним вважається еталонний аналіз, однак передумовою його проведення є наявність системи еталонних значень оціночних показників. Як свідчить зарубіжна практика, розробка обґрунтованих еталонів є найбільш складним питанням як з методичної, так і з практичної точки зору. Коректне вирішення цього завдання має передбачати, по-перше, застосування репрезентативної бази даних, по-друге, застосування сучасних математичних методів обробки інформації для встановлення коректного висновку відносно критичних меж зміни показників оцінювання.

У багатьох країнах світу національні та галузеві стандарти фінансового стану підприємств розробляються спеціальними агентствами, асоціаціями аудиторів тощо, що значно полегшує проведення діагностики кризи конкретного підприємства. У нашій країні застосовуються або запозичені з іноземних джерел, або емпірично встановлені значення еталонів, що суттєво погіршує обґрунтованість висновків, які отримуються в перебігу їх застосування. Тому доцільним є поєднання різних методик дослідження оціночних показників.

Залежно від методики формування узагальнюючого висновку стосовно наявності кризи та загрози банкрутства підприємства сучасні методичні підходи можна об'єднати у дві великі групи:

1) які передбачають формування узагальнюючого висновку суб'єктивним шляхом – узагальнення проводиться особою, що здійснює діагностику самостійно (індивідуально), враховуючи усі особливості конкретного підприємства;

2) які передбачають отримання узагальнюючого висновку шляхом певної обробки результатів дослідження з окремих напрямків та на базі застосування різних методик - використовуються спеціально розроблені методи агрегування індивідуальних результатів дослідження, що суттєво полегшує формування узагальнюючого діагностичного висновку.

Висновки і пропозиції. Таким чином, проаналізувавши основні організаційно-методичні аспекти діагностики розвитку промислового підприємства, можна зробити висновок, що за наявності всіх переваг застосування розглянутих методик та підходів дозволить своєчасно дослідити та проаналізувати поведінку компаній в сучасних умовах господарювання, але вони не дозволяють отримати достатньо точний та об'єктивний результат, що зумовлено нестабільністю діяльності вітчизняних підприємств, розходженням в обліку окремих показників, впливом інфляції на їх формування, невідповідністю балансової і ринкової вартості окремих активів та іншими чинниками. Однією з проблем є відмінність фінансової звітності та бухгалтерського обліку від міжнародної практики, що не дає змоги найбільш точно спрогнозувати загрозу банкрутства підприємства.

Тож, систематизація існуючих методів фінансової діагностики, які використовуються на вітчизняних підприємствах виявила ряд проблем щодо їх практичного застосування. З метою запобігання невідповідного використання методів фінансової діагностики необхідно враховувати певні ключові чинники при виборі адекватних ситуації тих чи інших методів залежно від специфіки підприємства. Для якісної економічної інтерпретації результатів фінансової діагностики можна застосовувати інтерпретаційну матрицю, однак для підвищення ефективності її викорис-

тання доцільно враховувати зазначені рекомендації.

Отже, для ефективного впливу на процеси фінансово-економічної діяльності підприємств необхідно в господарський алгоритм їхньої діяльності ввести сучасні механізми, які включають систему показників, що найбільш повно та адекватно відображають фінансове становище суб'єкта господарювання. Для розвитку вітчизняних підприємств у сучасних умовах дуже важливим є знання про кризу, її характер, можливі вияви в життєдіяльності окремого підприємства. Це вимагає знань про процеси антикризового управління. Погли-

блення знань про технології підвищує ефективність управління, що сприяє стабільнішому розвитку вітчизняних підприємств.

Тобто в сучасних умовах розвитку вітчизняної економіки, враховуючи розвиток різних форм власності, виникає необхідність більш системного підходу до аналізу фінансового стану підприємства, який визначається результатами його виробничої, комерційної і фінансової діяльності, що ґрунтується насамперед на необхідності розробки нових моделей діагностики ймовірності настання банкрутства підприємств з урахуванням специфіки їх господарської діяльності.

Список літератури:

1. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. – Т. 2. – К. : Ника-Центр, 1999. – 512 с.
2. Василенко Л.П. Фінанси підприємства [Текст] : навч. посібник. Ч. 2 / Л.П. Василенко, Л.В. Гут. – Чернівці : ЧТЕІ КНТЕУ, 2005. – 239 с.
3. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємства [Текст] : навч. посібник / М.Я. Коробов. – [3-те вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання, 2002. – 294 с.
4. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій. Затверджено Наказом Агенства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 37 від 21.03.1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-97>.
5. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Затверджено Наказом Міністерства економіки України № 10 від 17.01.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2001_01_17/ME01007.html.
6. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства [Текст] : навч. посібник / Г.В. Савицька. – К. : Знання, 2004. – 654 с.
7. Фінансовий менеджмент [Текст] : навч. посібник / Г.Г. Кірейцев, Н.Г. Виговська, О.М. Петрук. – Житомир : ЖІТІ, 2001. – 432 с.

Чернышов В. В.

Харьковский национальный экономический университет имени Семена Кузнеця

МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРОВЕДЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ ДИАГНОСТИКИ ПРОМЫШЛЕННОГО ПРЕДПРИЯТИЯ

Резюме

Методическое обеспечение финансовой диагностики предприятия характеризуется большим разнообразием подходов. Каждое исследование зарубежных и отечественных специалистов по финансовому анализу и антикризисному управлению содержит изложение разнообразных методических приемов, которые могут использоваться для осуществления этой работы. Наличие разнообразных методик диагностики предприятия обуславливает целесообразность их системной классификации, которая позволит объединить различные методические подходы в отдельные группы, определить общие проблемы и недостатки, присущие отдельным разработкам. В статье проведен анализ государственных и научных методик по проведению финансовой диагностики промышленного предприятия. В рамках рассмотренных методик проведена классификация существующих подходов в зависимости от направления исследования промышленного предприятия.

Ключевые слова: промышленное предприятие, финансовая диагностика, методические подходы, государственные и научные методики, банкротство, финансовый анализ.

Chernyshov V. V.

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

METHODOLOGICAL ASPECTS OF FINANCIAL DIAGNOSIS OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

Summary

Methodical provision of financial diagnostics company is characterized by a great variety of approaches. Each study foreign and domestic experts on financial analysis and crisis management exposition containing a variety of instructional techniques that can be used to perform this work.

The presence of different methods of diagnosis determines the feasibility of their enterprise system of classification, which will provide an opportunity to combine a variety of methodological approaches in separate groups to identify common problems and shortcomings that are inherent to individual developments. This paper analyzes the public and scientific methods to conduct financial diagnostics of industrial enterprises. As part of the method of the classification of existing approaches based on direct survey of industrial enterprises.

Key words: industrial enterprises, Financial diagnosis, methodological approaches, public and scientific methods, bankruptcy, financial analysis.